

מראי מקומות- מנחות ל"ט

(א) **דאי ס"ד רבנן, מאי איצטריך למישרי סדין בציצית-** הק' **רעק"א**, דלמא איצטריך למישרי היכא דמעצמם נקשרו הציצית בהבגד, וא"א להתיר הקשר בשבת, בזה אתי קרא לומר דמותר ללובשם, דכלאים מותר בציצית. ועוד הק', כיון דכלאים בציצית מותר, מה לי הציצית הם כלאים על הבגד מה לי הבגד עצמו כלאים, ונימא דהבגד עצמו כלאים יכול להטיל בו ציצית וללובשו ולקיים מצות ציצית, שהרי עשה דציצית דוחה הלאו דכלאים. וביאר דבאמת מהראוי שמצות ציצית לא לדחות איסור כלאים, שהרי אין חיוב עליו ללבוש בגד של ד' כנפות ולהטיל עליו ציצית, ואם אינו לובש הבגד לא יהי' עובר שום עשה, וא"כ למה ידחה העשה דציצית הלאו דכלאים. ותי' ע"פ מש"כ **המרדכי** שהבאנו לעיל, דאין איסור ללבוש הטלית דלית בה ציצית, רק כיון דלבשו, שוב חל עליו חיוב להטיל בה ציצית (ולכן מותר ללבושו בשבת, כיון דאינו יכול להטיל בה ציצית). וא"כ, שפיר י"ל דמצות ציצית דוחה הלאו דכלאים, שהרי עכשיו חל עליו החיוב להטיל בה ציצית, ואם איסור כלאים מעכבו, נמצא דהוי ביטול עשה דציצית, וא"כ בכה"ג שפיר אמרי' דעשה דוחה לא תעשה. אבל אם הי' אסור ללבושו בלא ציצית, אז לא יהי' שייך עדל"ת, שהרי מעולם לא חל עליו חיוב להטיל בה ציצית, וא"כ אין כאן ביטול עשה במה שאינו לובשו. וא"כ, כ' רעק"א, ממילא מיושב הקו' דאף אם הבגד בעצמו כלאים למה לא אמרי' דהעשה דוחה הל"ת, דהיינו, דכיון דהבגד כלאים, שוב אין מקום להתירו ללבושו, וא"כ אין העשה דוחה הלאו, דמעולם לא חל עליו הלאו. וגם מיושב הקו' הא', דלמה לא אמרי' דמיירי הפסוק לענין לדחות הלאו במקום שנתקשר מעצמו, דכיון דאין היתר בכלל ללבושו, שהרי נתקשר מעצמו וכלאים הוא, א"כ אין סברא לומר דבכה"ג אמרי' דעדל"ת, דלא ילבשו ולא ידחה הלאו. רק לפי האמת, דהתורה חידש דהעשה דציצית דוחה הלאו דכלאים, משום דקשר עליון דאורייתא, וא"כ כך הוא המצוה, לקושרם דרך כלאים, א"כ אפי' אם נתקשרו מעצמם בשבת שרי, דהא זהו גופא אופן המצוה, וא"כ שפיר דוחה העשה הלאו דכלאים.

(ב) **מאי איצטריך למישרי סדין בציצית-** וע' **בתוס' יבמות** (ה: ד"ה עד) שהוכיח מזה ג"כ דלא בעינן שוע וטווי יחד צמר ופשתים, דא"כ כלאים בציצית היכי משכחת לה. וע' **בחי' הגר"ח על הש"ס** (ע"ד) שהביא שגם דעת **הרמב"ם** הוא דצריך שוע טווי ונוז ביחד, וק' עליו קו' התוס'. וע"ש שכ' שיש ב' דינים בכלאים, א', הדין דשוע טווי ונוז, והוא האיסור דלא תלבש שעטנז, וב', האיסור דצמר ופשתים יחדיו, ואיסור זה הוא דוקא אם תוכף בהם שתי תכיפות, ע"ש עוד בב' דינים אלו, ואכ"מ.

(ג) **חוט של כרך עולה לה מן המנין-** הק' **בחי' הרשב"א**, מהו החידוש בזה, אמאי אית לן למימר דאינו עולה לה מן המנין, הרי חוט הוא. ותי' דסד"א דלא יעלה למנין משום דכתי' גדיל וכת' פתיל, וא"כ משמע דהפתיל אינו מן הגדיל, ואע"ג דאמרי' עשה גדיל ופותלהו מתוכו, י"ל דהיינו שהפתילים יצאו מן הגדיל, אבל הגדיל, דהיינו החוט שעושים ממנו הגדיל, לא יעשה פתיל להצטרף למנין החוטין, ולכן איצטריך לאשמעינן דפותלהו מתוכו קאי נמי לחוט הגדיל. עוד כ' **בחי' הגרי"ז** דה"א דהגדיל צריך לכרוך ח' חוטין, וא"כ ע"כ אין החוט של כרך עולה מן המנין, קמ"ל דאי"צ לכרוך אלא הז' הנשארם. ועוד כ' לבאר ע"פ מש"כ **הרמב"ם** דהחוט של כרך היינו התכלת, וא"כ ה"א דאין התכלת מן המנין, קמ"ל דג"כ מצטרף למנין החוטין [ולכא"ו לפי זה הול"ל דתכלת מן המנין].

(ד) **ונויי תכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף-** פרש"י דזה קאי על כל מצות ציצית. אולם ע' **בחי' הגרי"ז** שהביא מש"כ **הרמב"ם**, דדין זה דנויי תכלת היינו בתכלת דוקא, דרק בתכלת יש דין דצריך להיות שלישי גדיל ושני שלישי ענף. וביאר החי' הגרי"ז דלפי זה, א"ש מה דאי' לקמן (מא:) דאמרי' דשיעור של ציצית היינו ד' גודלין, וכ' הרמב"ם דזהו שיעור של כל הציצית, דהא הרמב"ם ס"ל דאין דין שלישי ושני שלישי בציצית חוץ מתכלת. אבל **תוס'** שם כ' דמה דמה דאמרי' שם דשיעור ציצית היינו ד' גודלין, היינו דוקא הגדיל, אבל הענף צריך להיות עוד ח' גודלין, דהא השיעור ד' גודלין ע"כ צריך להיות או על הגדיל או על הענף לפי רש"י, אבל לפי הרמב"ם שפיר אמרי' דקאי הא דד' גודלין על שיעור כל הציצית.

(ה) **ושל פשתן פוטרין בשל צמר-** כ' **תוס'** לקמן (מ. ד"ה כיון), דאף לר"ל דס"ל דככל היכא דאפשר לקיים שניהם לא אמרי' דעשה דוחה לא תעשה, מ"מ כאן שפיר מטילין פשתן בשל צמר, משום מגו דתכלת פוטרין בשל פשתן (ע"ש בדבריו, והגירסא שלנו ק' קצת). וע"ע **בתוס' ביבמות** (ד:) דכ' דאפי' ב' חוטין של צמר שרי בפשטים, דמגו דתכלת פטרה, לבן נמי פטרה. וכ' **בחי' ר' שמואל** (יבמות ה', א') דמבואר מדבריו תוס' חידוש, דאיכא סברא דמגו, דאמרי' דיכול לדחות הלאו דכלאים משום מגו זו. והביא עוד מהרשב"א שם דס"ל דבאמת אין כאן מגו, ומה דמבואר דמותר חוטי לבן של צמר בבגד של פשטים אתיא דלא כר"ל, וכת' האחרון של תוס' כאן. ותמה ר' שמואל על כל זה, הרי לכא"ו כיון דיש כאן כלאים, למה צריך איזה סברא חדשה של מגו, הרי כיון דצריך לעשות החוטי תכלת של צמר, וא"כ הבגד הוי כבר כלאים, א"כ אין מוסיף כלום במה שהוסיף חוטי לבן מצמר, דמה לי אם הבגד כלאים מחמת מקום א' או מחמת ב' מקומות, והר"ז דומה לטריפה מב' סיבות. וע"ש שהאריך לבאר דגדר איסור כלאים אינו דהבגד עצמו נעשה חפצא דאיסורא, אלא שיש איסור לבישת צמר ופשתים יחדיו, וא"כ נמצא דכל חוט בפנ"ע נחשב האיסור, וא"כ אפי' אם התורה התיר החוטי תכלת עם הבגד של פשתים, מ"מ יש איסור ללבוש החוטי לבן של תכלת עם הפשתים, ולזה צריכים הראשונים לסברא חדשה זו של מגו.

(ו) **הן במינן פוטרין-** הק' **בשו"ת חתם סופר** (או"ח ל"ט, ד"ה והא), הא נכלל בברייתא זו הוא משי, ואיך הותר המשי לעשות ממנו ציצית, הא משי הוי ממה שטוה התולעת מרוקו, וא"כ לא הוי מן המותר בפין, ואיך עושה ממנו מלאכת שמים. וכ' דמה דאמרי' דצריך להיות מן המותר בפין, זהו דוקא כגון תשמישי קדושה, כגון תפילין, ס"ת, ומזוזה, או לבנין המשכן וכדו', הוא דמקפידין, אבל לא לתשמישי מצוה. וכן הביא מהר"ן **בר"ה**, ומה דמסתפק הר"ן בזה, היינו לענין שופר דוקא, כיון דלזכרון אתי, כלפנים דמי, אבל בציצית, שהוא מצוה בעלמא, ודאי אין שום הקפדה בזה.

(ז) **הן במינן פוטרין-** הק' **בחי' הרשב"א**, כיון דתקנו רבנן דבגד של משי יהי' כעין דאורייתא וחיוב בציצית, א"כ למה תקנו שיהי' יכול לפוטרו במינן, הרי הוה להו לתקן רק שיהי' דינם כעין דאורייתא, דכמו דבבגדים המחוייבים דאורייתא אין לפטור הבגד אלא בצמר או פשטים, כן י"ל בבגד של משי וכו', דאין לפוטרו אלא בצמר ופשטים. וכ' דגם זה נחשב כעין דאורייתא, דמדאורייתא צמר ופשטים חייבין, ויכול לפטור עצמן, כן בשאר מינן, דג"כ יכולים לפטור עצמן.

(ח) **אלא אי אמרת דרבנן, היכי מישתרי בהו כלאים, אימא או צמר או פשטים-** הק' **הקנן אורה**, וסכ"ס הא צריך להטיל בהו תכלת, וא"כ איך אמרי' או צמר או פשטים, הרי אם הטילו בה פשטים, נמצא שיהי' כלאים עם התכלת. וכ' דצ"ל דאה"נ, ע"כ מיירי דלא הטיל בה תכלת אלא לבן, ורק בכה"ג מותר להטיל חוטי פשטים בשאר מינין שהן מדרבנן.